ОСИГУРЕНИ ЛИЦА

Съгласно §1, т. 13 от ДР на ***Закона за здравното осигуряване*** (ЗЗО) **„Осигурено лице“** е физическо лице, осигурено при условията и по реда на ЗЗО.

Съгласно §1, т. 18 от ДР на ЗЗО **„Самоосигуряващо се лице“** е физическо лице, което плаща изцяло здравноосигурителна вноска или премия за себе си.

Осигурени/самоосигуряващи се са лицата, за/от които се внасят здравноосигурителни вноски и които при определени условия получават съответни престации. Осигурено/самоосигуряващо се лице може да бъде само физическо лице.

ВНИМАНИЕ

В основата на придобиване качеството „осигурено лице” за целите на задължителното здравно осигуряване е българското гражданство.
Граждани на друга държава също могат да придобият качеството „осигурено лице” за целите на задължителното здравно осигуряване, но при наличие на предвидените в ЗЗО условия.

Съгласно §1, т. 14 от ДР на ЗЗО **„Осигурител“** е Националната здравноосигурителна каса (НЗОК) или застраховател по чл. 83, ал. 1 от ЗЗО.
Съгласно §1, т. 15 от ДР на ЗЗО **„Осигуряващ“** е физическо или юридическо лице, което плаща изцяло или частично здравноосигурителна вноска или премия за трето лице.
Осигуряващи по смисъла на ЗЗО предимно са:

- физически или юридически лица, които внасят здравноосигурителни вноски за други лица;
- работодателите/възложителите, които внасят здравноосигурителни вноски на работниците/служителите/изпълнителите, полагащи труд в предприятието.

Органите на държавата също са осигуряващи по отношение на държавните служители и лицата по чл. 40, ал. 3 от ЗЗО.

ОСИГУРЕНИ ЛИЦА

КРЪГ НА ОСИГУРЕНИТЕ ЛИЦА

Кръгът на лицата, подлежащи на задължително здравно осигуряване в НЗОК е определен в чл. 33 от ЗЗО.

Задължително осигурени в НЗОК са:

- ***всички български граждани, които не са граждани и на друга държава***

Основание за възникване на задължението за здравно осигуряване е лицето да е с българско гражданство, независимо дали живее в България и независимо от продължителността на времето, през което лицето е български гражданин.

- ***българските граждани, които са граждани и на друга държава и постоянно живеят на територията на Република България***

В ЗЗО не е дадена легална дефиниция на понятието „постоянно живеещи в страната". Понятието „живеене на територията на Република България" е дефинирано в Решение №3 от 8 февруари 2001 г. по Конституционно дело №16 от 2000 г. Съдът е посочил, че живеенето по смисъла на конституционно правната уредба е *„фактически и трайно пребиваване на едно лице на определена територия"* през повече от половината от астрономическата година. Ето защо се приема, че „постоянно живеещи в страната" по смисъла на ЗЗО са лицата, които фактически и трайно пребиват в нея повече от 183 дни от календарната година.

ВНИМАНИЕ

Съгласно разпоредбата на чл. 40в, българските граждани, които са граждани и на друга държава и живеят в чужбина повече от 183 дни през една календарна година, могат да декларират, че не дължат здравноосигурителни вноски, като подадат в Националната агенция за приходите декларация по образец, утвърден със заповед №ЗМФ-393 от 02.04.2013 г. на министъра на финансите.

ОСИГУРЕНИ ЛИЦА

НАЦИОНАЛНА АГЕНЦИЯ ЗА ПРИХОДИТЕ

Вх. № .....
От.....20.....г.

Д Е К Л А Р А Ц И Я
по чл.40в от Закона за здравното осигуряване

От .....
(име наименование на задълженото лице)
ЕГН
Адрес за кореспонденция .....
Представлявано от .....
(трите имена на представителя-пълномощника)

Декларирам, че през календарната .....г.
.....г.
.....г.
.....г.
.....г.
.....г.

не дължа здравноосигурителни вноски, тъй като съм български гражданин, който е гражданин и на друга държава и съм живял в чужбина повече от 183 дни през горепосочената/ите календарна/и година/и.

Известно ми е, че за неверни данни нося отговорност по чл. 313 от Наказателния кодекс.

.....г. /...../
(дата) подпис

Когато документите се подават от упълномощено лице се прилага акта за упълномощаване -пълномощно др.
"Предоставените от Вас данни са защитени, съгласно Закона за защита на личните данни и нормативните актове, регламентиращи защитата на информация и се обработват само във връзка с осъществяването на установените със закон функции на Националната агенция за приходите. Повече подробности за анлажиментите на Националната агенция за приходите, в качеството ѝ на администратор на лични данни, можете да намерите на интернет адрес: www.nap.bg и на информационните табла в териториалните структури на НАП.

Пример:
Лице с двойно гражданство, едното от които е българско, пребивава в САЩ повече от 183 дни през календарната година. Лицето не подлежи на задължително здравно осигуряване по българското законодателство. С оглед определяне здравноосигурителния статус на лицето, за периода на пребиваване в чужбина, то декларира, че не дължи здравноосигурителни вноски, като подава в Националната агенция за приходите декларация по чл. 40в от ЗЗО.

ОСИГУРЕНИ ЛИЦА

Лица, които не са български граждани, също са задължително осигурени в НЗОК при наличие на определени условия, предвидени в ЗЗО.

- ***чуждите граждани или лицата без гражданство, на които е разрешено дългосрочно или постоянно пребиваване в Република България, освен ако е предвидено друго в международен договор, по който Република България е страна.***

Чуждите граждани или лицата без гражданство попадат в обхвата на задължителното здравно осигуряване в случаите, когато:

- имат разрешение за **дългосрочно или постоянно** пребиваване в Република България;
- не е предвидено друго в международен договор, по който Република България е страна.

Пример:
Иракски гражданин, приет за обучение в Република България, има разрешение за краткосрочно пребиваване на територията на страната. Не попада в обхвата на подлежащите на задължително здравно осигуряване лица. В случай, че получи статут на дългосрочно или постоянно пребиваващ в страната, ще подлежи на задължително здравно осигуряване по реда на ЗЗО.

Пример:
Руски гражданин с разрешение за продължително пребиваване в Република България упражнява трудова дейност в страната и е осигурен по реда на чл. 4 от КСО. В материалния обхват на ***Договора между Република България и Руската федерация за социална сигурност, (в сила от 20 март 2010 г., изменен от 20.06.2020 г.)***, не са включени здравните услуги в рамките на задължителното здравно осигуряване следователно по отношение на тях, приложение ще намери националното законодателство. Той не влиза в кръга на осигурените лица по ЗЗО и за него не се дължат вноски за здравно осигуряване.

Забележка: Съгласно чл. 23 от ***Закона за чужденците в Република България*** чужденците пребивават в България:
- краткосрочно - до 90 дни в рамките на всеки 180-дневен период от датата на влизането в страната;
- продължително - с разрешен срок до една година, освен в случаите, предвидени в закона;
- дългосрочно - с разрешен първоначален срок 5 години и възможност за подновяване след подадено заявление;
- постоянно - с разрешен неопределен срок.

На основание чл. 10 от ***Закона за влизането, пребиваването и напускането на Република България на гражданите на Европейския съюз и членовете на техните семейства*** (ЗВПНРБГЕСЧТС) член на семейството на гражданин на ЕС, който не е гражданин на ЕС, упражнил е правото си на свободно движение и придружава или се присъединява към гражданин на ЕС, може да пребивава продължително или постоянно в Република България, за което му се издава карта за пребиваване, издадена съгласно Регламент (ЕС) 2019/1157 на Европейския парламент и на Съвета от 20 юни 2019 г. относно повишаване на сигурността на личните карти на гражданите на Съюза и на документите за пребиваване, издавани на гражданите на Съюза и на членовете на техните семейства, които упражняват правото си на свободно движение (ОВ, L 188/67 от 12 юли 2019 г.).

ОСИГУРЕНИ ЛИЦА

За чуждите граждани, които краткосрочно и продължително пребивават в страната, здравноосигурителна вноска не се дължи. Те заплащат стойността на оказаната им медицинска помощ, освен ако за тях е в сила международен договор, по който Република България е страна, на основание чл. 39, ал. 5 от ЗЗО.
На основание чл. 34, ал. 1, т. 2 от ЗЗО, задължението за осигуряване на лицата възниква от датата на получаване на разрешение за **дългосрочно или постоянно** пребиваване.

Пример:
Гражданка на Република Северна Македония с разрешение за краткосрочно пребиваване в Република България упражнява трудова дейност в страната и е осигурена по реда на чл. 4, ал. 1 от КСО. В материалния обхват на ***Договора между Република България и Република Северна Македония за социално осигуряване***, са включени здравните услуги в рамките на задължителното здравно осигуряване, следователно по отношение на тях приложение ще намери националното законодателство и гражданката на Република Северна Македония подлежи на задължително здравно осигуряване по реда на чл. 40, ал. 1, т. 1 от ЗЗО.

- ***лицата с предоставен статут на бежанец, хуманитарен статут или с предоставено право на убежище.***

Предоставяне статут на **бежанец** е определено в чл. 8 от ***Закона за убежището и бежанците***.
Предоставяне на **хуманитарен статут** е определено в чл. 9 от ***Закона за убежището и бежанците***.
Предоставяне на **убежище** е определено в чл. 2, ал. 1 от ***Закона за убежището и бежанците***. Съгласно чл. 98, т. 10 от ***Конституцията на Република България*** правото на убежище се предоставя с Указ на президента на републиката.

Лице е с предоставен статут на бежанец. Влиза в кръга на задължително здравноосигурените лица на основание чл. 33, ал. 1, т. 4 от ЗЗО. Упражнява трудова дейност на основание чл. 4, ал. 1 от КСО.
Документът, въз основа на който ще започне да се формира здравноосигурителният статус на това лице е карта на бежанец, която се издава от органите на МВР на лице със статут на бежанец със срок на валидност от 3 до 5 години - чл. 59, ал. 1, т. 1 от ***Закона за българските лични документи*** **(ЗБЛД)**.
Документите, въз основа на които ще започне да се формира здравноосигурителният статус за лицата с предоставено право на убежище или хуманитарен статут са:

- карта на чужденец, получил убежище - издава се от органите на МВР на лице, на което е предоставено убежище със срок на валидност до 5 години - чл. 59, ал. 1, т. 2 от ЗБЛД;
- карта на чужденец с хуманитарен статут - издава се от органите на МВР на чужденец с предоставен хуманитарен статут, със срок на валидност до 3 години- чл. 59, ал. 1, т. 3 от ЗБЛД.

ОСИГУРЕНИ ЛИЦА

- ***лицата с предоставена временна закрила и лицата с двойно българско и чуждо гражданство, които пристигат от държава, на чужденците от която е предоставена временна закрила*** - чл. 33, ал. 1, т. 4а от ЗЗО**.**

Съгласно чл. 1а, ал. 3 от ***Закона за убежището и бежанците*** временна закрила се предоставя в случай на масово навлизане на чужденци, които са принудени да напуснат държавата си по произход, поради въоръжен конфликт, гражданска война, чужда агресия, нарушаване на човешките права или насилие в големи размери на територията на съответната държава или в отделен район от нея и които не могат по тези причини да се завърнат там.

Министерският съвет предоставя временна закрила, въведена с решение на Съвета на Европейския съюз. Срокът на временната закрила се определя с решението на Съвета на Европейския съюз.

Съгласно чл. 41, ал. 1, т. 5 от ЗУБ Държавната агенция за бежанците издава регистрационна карта на чужденец, на когото е предоставена временна закрила-за срока на закрилата.

Временна закрила на лица, напуснали Украйна е предоставена с Решение №144 от 10 март 2022 г. на Министерски съвет за предоставяне на временна закрила на разселени лица от Украйна и за изменение на Националния план за действие при временна закрила в Република България. На основание т. 2 от това решение временната закрила се предоставя от 24 февруари 2022 г. за срок една година – до 24 февруари 2023 г.

С Решение №95 от 1 февруари 2023 г. Министерският съвет удължава действието на временната закрила на украинските граждани до 4 март 2024 г. Приетото решение е в съответствие с Решението на Европейската комисия за удължаване действието на Директивата за временна закрила.

С Решение №54 от 25 януари 2024 г. Министерският съвет удължава действието на временната закрила на украинските граждани до 4 март 2025 г.

С Решение №79 от 20 февруари 2025 г. Министерският съвет удължава действието на временната закрила на украинските граждани до 4 март 2026 г.

С Решение №190 от 17 февруари 2026 г. Министерският съвет удължава действието на временната закрила на украинските граждани до 4 март 2027 г.

Пример:

Украински гражданин, поради военните действия в Украйна, пристига в България на 01.04.2022 г. На лицето е предоставена временна закрила. Попада в обхвата на подлежащите на задължително здравно осигуряване лица по силата на чл. 33, ал. 1, т. 4а от ЗЗО – за периода на временната закрила.

ОСИГУРЕНИ ЛИЦА

- чуждите граждани, на които е издадено разрешение за пребиваване и работа тип „Синя карта на ЕС - чл. 33, ал. 1, т. 4б от ЗЗО **в сила от 25.01.2023 г.**

Съгласно разпоредбите на Раздел III от ***Закона за трудовата миграция и трудовата мобилност*** (ЗТМТМ) се урежда достъпът до пазара на труда със „Синя карта на Европейския съюз“, а пребиваването на граждани на трети страни за целите на висококвалифицираната трудова заетост е уредено с разпоредбите на Глава трета „б“ от ***Закон за чужденците в Република България*** (ЗЧРБ). За да бъде издадено разрешение за продължително пребиваване и работа тип „Синя карта на ЕС“ следва да се подаде заявление до дирекция „Миграция“ или при областните дирекции на Министерството на вътрешните работи. Съгласно чл. 33к, ал. 3 от ЗЧРБ заявлението се подава от работодателя или упълномощено от него лице или от чужденеца. Към заявлението се прилага заверено от работодателя копие на срочен трудов договор, сключен по условията на българското законодателство, за длъжност с код по Националната класификация на професиите и длъжностите, 2011 г., подписан от страните **и влизащ в сила от датата на издаване на разрешение за продължително пребиваване и работа тип „Синя карта на ЕС“**, и копие от длъжностната характеристика, когато е неразделна част от договора (чл. 33к, ал. 5, т. 7 от ЗЧРБ).

С оглед изложеното в обхвата на чл. 33, ал. 1, т. 4б от ЗЗО попадат граждани на трети държави, на които във връзка с целите на висококвалифицираната трудова заетост е издадено разрешение за пребиваване и работа тип „Синя карта на ЕС“.
Работодателят (осигуряващия) има задължение да внася здравноосигурителни вноски по реда на чл. 40, ал. 1, т. 1 на ЗЗО за въпросните лица.

ОСИГУРЕНИ ЛИЦА

- чуждите граждани, на които е издадено разрешение за продължително пребиваване и работа тип „Единно разрешение за пребиваване и работа“ - чл. 33, ал. 1, т. 4в от ЗЗО **в сила от 01.07.2025 г.**

Съгласно § 1, т. 1д от Допълнителните разпоредби на ***Закона за чужденците в Република България***, „Единно разрешение за пребиваване и работа“ е документ с обозначение „единно разрешение за пребиваване и работа“, с което едновременно се разрешава пребиваване и работа на територията на Република България на чужденци от трети държави

- чуждите граждани, на които е издадено разрешение за продължително пребиваване с цел заетост като сезонен работник - чл. 33, ал. 1, т. 4г от ЗЗО **в сила от 01.07.2025 г.**

Съгласно § 1, т. 1т от Допълнителните разпоредби на ***Закона за чужденците в Република България***, „Разрешение за пребиваване с цел заетост като сезонен работник“ е разрешението с обозначение „сезонен работник“, което дава право на притежателя да пребивава и да работи на територията на държава - членка на Европейския съюз, за целите на сезонна работа.

По смисъла на ***Закона за трудовата миграция и трудовата мобилност***, „Сезонен работник“ е гражданин на трета държава, който запазва основното си място на пребиваване в трета държава и пребивава законно и временно на територията на Република България, за да извършва сезонна работа, въз основа на един или повече срочни трудови договори, сключени пряко с работодател, чието седалище е в Република България.

ОСИГУРЕНИ ЛИЦА

- ***чуждестранните студенти и докторанти, приети за обучение във висши училища и научни организации у нас по реда на Постановление на Министерския съвет №103 от 1993 г. за осъществяване на образователна дейност сред българите в чужбина и Постановление на Министерския съвет №228 от 1997 г. за приемане на граждани на Република Северна Македония за студенти в държавните висши училища на Република България***

Постановление на Министерския съвет №103 от 1993 г. за осъществяване на образователна дейност сред българите в чужбина се определят условията и редът за осъществяване на образователна дейност на Република България спрямо чуждестранни граждани и лица без гражданство, които са от българска народност и живеят поотделно или в български общности в чужбина.
Постановление на Министерския съвет №228 от 1997 г. за приемане на граждани на Република Северна Македония за студенти в държавните висши училища на Република България се определят условията и редът за приемане на граждани на Република Северна Македония, живеещи постоянно на територията на Северна Македония, за студенти в Република България. Тази дейност включва обучение на студенти в държавните висши училища на Република България.
Разпоредбата обхваща **студентите** и **докторантите**, приети за обучение във висши училища и научни организации у нас **само** по реда на цитираните постановления;

- ***лицата, извън всички, посочени до тук, за които се прилага законодателството на Република България съгласно правилата за координация на системите за социална сигурност.***

В този случай задължението за здравно осигуряване по българското законодателство произтича от прилагането на координационните правила на Регламент на Съвета (ЕИО) №1408/71 и/или Регламент (ЕО) №883/2004.

"Правила за координация на системите за социална сигурност" са правилата, въведени с ***Регламент на Съвета (ЕИО) №1408 от 14 юни 1971 г. и регламент за неговото прилагане (Регламент на Съвета (ЕИО) №574 от 21 март 1972 г.***), и/или ***Регламент (ЕО) №883/2004 на Европейския парламент и на Съвета*** и ***регламент за неговото прилагане (Регламент (ЕО) №987/2009 на Европейския парламент и на Съвета***), и с всички други регламенти, които ги изменят, допълват или заменят.

ОСИГУРЕНИ ЛИЦА

Пример:
Семейство австрийски граждани живеят на територията на Република България и полагат труда си по трудово правоотношение единствено в България. Детето им, също австрийски гражданин, е на възраст под 18 години. Съгласно чл. 11(3)(а) от Регламент (ЕО) №883/2004 приложимото законодателство в сферата на социалната сигурност спрямо родителите е българското. Лицата попадат в кръга на задължително осигурени в НЗОК на основание чл. 33, ал. 1, т. 6 от ЗЗО. С преместването им на територията на България детето е изключено от австрийската здравноосигурителна система, но не попада и в кръга на задължително осигурените в Националната здравноосигурителна каса, който е определен с чл. 33, ал. 1, т. 1-5 от ЗЗО. Детето попада в персоналния обхват на Регламент (ЕО) №883/2004, като член на семейството на лице, за което е приложимо българското законодателство, съгласно Дял II на Регламент (ЕО) №883/2004.
В случая детето подлежи на задължително осигуряване в НЗОК на основание чл. 33, ал. 1, т. 6 от ЗЗО и респективно придобива права по предвидения в ЗЗО ред.

- ***Не са задължително осигурени в НЗОК лицата, които съгласно правилата за координация на системите за социална сигурност подлежат на здравно осигуряване в друга държава членка*** (чл. 33, ал. 2 от ЗЗО).

Разпоредбата се отнася за лица, попадащи в персоналния обхват на Регламент (ЕИО) № 1408/71 и/или Регламент (ЕО) №883/2004 , за които по силата на регламента се прилага законодателството на друга държава членка.

Пример:
Лице, български гражданин е упражнявало трудова дейност като заето лице на територията на Кралство Испания за периода от 01.01.2023 г. до 31.12.2024 г., след което се е върнало окончателно в Република България и е започнало да упражнява дейност като едноличен търговец, считано от 01.01.2025 г. Съгласно правилата за координация на системите за социална сигурност въпросното лице е подлежало на задължително социално и здравно осигуряване в другата държава членка за горепосочения период. На основание чл. 33, ал. 2 от ЗЗО за периода на трудовата си заетост на територията на Кралство Испания за лицето е неприложимо българското осигурително законодателство. Периодите, за които лицето представи документ, удостоверяващ приложимо законодателство в сферата на социалната сигурност (Е 101, А1 и др.) или документ, удостоверяващ осигурителни периоди (ЕЗОК, Е 104, Е 106 или аналогичните документи по Регламент (ЕО) № 883/2004 и др.) ще бъдат взети предвид при формиране на здравноосигурителния статус на лицето. От 01.01.2025 г. лицето е задължително осигурено в НЗОК на основание чл. 33, ал. 1 от

ОСИГУРЕНИ ЛИЦА

ВНИМАНИЕ

Съгласно чл. 40б от ЗЗО лицата не заплащат здравноосигурителни вноски за периода, през който по отношение на тях се прилага схемата за здравно застраховане на Европейския съюз, след предварително подадено заявление до НАП.
Под схемата за здравно застраховане на Европейския съюз се има предвид схемата, съгласно чл. 72 от Правилника за длъжностните лица на Европейския съюз и Условията за работа на други служители на Европейския съюз, установени с Регламент (ЕИО, Евратом, ЕОВС) № 259/68 на Съвета от 29 февруари 1968 г. относно определяне на Правилника за длъжностните лица и условията за работа на други служители на Европейските общности и относно постановяване на специални мерки, временно приложими за длъжностните лица на Комисията.